
УДК 122:7.012

С.О. ЗАХАРОВА

Запорізький національний технічний університет, Запоріжжя

**САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ЛЮДИНИ В ДИЗАЙНЕРСЬКІЙ
ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ВИРАЖЕННЯ ТВОРЧОГО ДУХУ У
НЕЛІНІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ**

В статті дається аналіз самореалізації людини в дизайнерській діяльності, відмічається, що дизайнерська діяльність є вираженням творчого духу людини; обґрунтовується, що базовими атрибутами самореалізації людини в дизайнерській діяльності являються естетизація соціосередовища, намагання виявити субстанційно-онтологічні основи соціуму, яке є простором для розкриття сутнісних сил людини в складних умовах нелінійного суспільства

Ключові слова: самореалізація людини, дизайнерська діяльність, творчий дух, естетичне відношення, соціум, нелінійне суспільство

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями

Актуальність дослідження самовираження людини в дизайнерській діяльності як вираження творчого духу викликано наступними причинами: 1) прискоренням науково-технічного розвитку країни і все більш швидким використанням його результатів у нових дизайнерських технологіях інформаційного суспільства; 2) непереможним рухом особистості до свободи, зумовленим розвитком самого суспільства і розбудовою держави і громадянського суспільства; 3) переходом від індустріального суспільства до «суспільства послуг»; 4) ефектом «розкріпаченого Прометея», тобто посиленням ролі інтелектуальних і духовних елементів продуктивних сил.

Соціально-філософські передумови сучасного бачення людини було закладено ще Ф.Ніцше, Е.Гуссерлем, Я.Іксюлем, В.Келером, Л. Больком, Ф.Бейтандейном, К.Лоренцом, які здійснили поворот до вивчення людини в західній філософії ХХ століття. Але сьогодні дослідження людського буття та самовираження людини в будь-якій діяльності можливе лише на основі поглибленого аналізу людини в її взаємодії з соціумом. Знання про людину як творця у ХХІ столітті включає спадок історичної, культурної, релігійної, соціальної, політичної, природно-біологічної, екологічної царин діяльності, обумовлених їх багатогранністю, що виходить за межі аналітичних можливостей. У межах багатопланових філософських дискусій був народжений вагомий методологічний принцип, відповідно до якого всю сферу дизайнерської діяльності стали розглядати **як продукт людської творчості**, а саму людину як відкриту проблему, яка ніколи не розв'яжеться ніяким нарощенням знання. Адекватне наукове знання повинно руйнувати будь-який «застиглий» образ людини, так як він ускладнює пізнання людини, шлях якої слід назвати **«дисипативним процесом»** (Ж.А.Пуанкаре). В умовах останнього конкретно-історичний досвід людини

здобувається в пізнанні людської сутності і приводить не до вирівнювання соціально-філософських концепцій, а до плюралізму різних точок зору, у яких інваріантно досліджуються притаманні субстанції людської екзистенції.

Базовими атрибутами самореалізації людини в дизайнерській діяльності в умовах нелінійного суспільств являється намагання пізнати складні закони суспільства, виявити субстанційно-онтологічні основи соціуму, архітектоніку й мозаїку плюралістичного простору, констеляцію різних модусів світу та їх апробації у повсякденному житті. Нелінійні умови суспільства стимулюють намагання тих, хто намагається себе самореалізувати у цьому суспільстві, поглибивши знання про нього. Складність як результат нелінійності динаміки суспільних процесів ускладнює прийняття рішень, для чого потрібно поєднати внутрішнє самоорганізуюче начало з зовнішнім цілеспрямованим вивом. Сучасне суспільство повинно активізувати людську духовність у відповідних соціальних формах мистецтва, дизайну, релігії, моралі, філософії, історії, яка є історією індивідуального розвитку, в основі яких індивідуальні духовні підвалини, направлені на повне розкриття здібностей людини у найбільш значущих сферах діяльності. Вищий рівень сутнісних характеристик людини – це рівень, який знаходить своє відображення в загальному (функціональному, фізіологічному, психологічному, соціальному та ін.) зв'язку компонентів людини, в основі яких **людиномірний характер** як включення аксіологічних факторів до складу пояснювальних принципів. Усвідомлення необхідності всебічного дослідження природи і сутності людини призвело до зближення природничих і соціальних наук, східного й західного мислення, раціональних і нераціональних, наукових й позанаукових підходів, когнітивних і ціннісних параметрів самореалізації людини в дизайнерській діяльності. Як відмічає Г.Нестеренко у роботі «Особистість у нелінійному суспільстві», «Вирішальну роль у визначенні параметрів інтеграції особистості до соціальної системи відіграють фактори цільової детермінації, а саме: свідомо ієрархізація потреб особистістю, параметри спонукальної мотивації діяльності, ціннісні орієнтації, формування ідеалі і смислу життя, індивідуальне відношення до творчості, рівень внутрішньої свободи, воля, натхнення та флуктуації структури особистості» [1, с.113]. Методологія розробки нелінійних моделей відкриває нові гордоти пізнання людини і суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, на яку спирається автор

Термін «самореалізація людини» вперше був введений ще у 1902р., дотичними до якого є поняття «самовизначення», «самоактуалізація», «самоздійнення». Аналізувати індивідуальну своєрідність самореалізації особистості необхідно у єдності її ціннісно-сміслових, мотиваційно-потребнісних, інструментальних, емоційно-вольових і рефлексивно оціночних. В дослідженні самореалізації особистості превалюють аналітичні стратегії, де розглядається або психологічна позиція, що оглядає даний

Захарова С.О., 2011

процес або з точки зору мотивації, або з точки зору установки, або процесу. Більш того, при розгляді самореалізації автори не фіксують форми виявлення, види і структурні характеристики, а також не вділяють однозначно умов і фактори її оптимізації. У якості виходу з ситуації С.Кудінов запропонував полісистемну модель дослідження самореалізації особистості, в основі якої представлений системний підхід умов, форм і видів. У числі умов, які сприяють самореалізації, необхідно розглядати психоекологічні, психофізіологічні, психологічні, педагогічні і соціальні. Форма виявлення може бути зовнішньою – у професії, творчості, спорті, мистецтві, навчанні, політичній і суспільній діяльності чи внутрішній, яка забезпечує самовдосконалення людини у фізичному, інтелектуальному, естетичному, моральному і духовному аспектах. У числі видів самореалізації слід назвати діяльнісну (самовираження у різних видах діяльності), соціальну (пов'язану з суспільно-корисною діяльністю) і особистісну (сприяє духовному зростанню і розвитку особистісного потенціалу). Запропонований підхід дозволяє не тільки уявити самореалізацію як психологічне утворення, але й розкрити різні міжрівневі рівні. З.Фрейд був одним з перших, хто намагався спостерігати в домінуючих інстинктах людини потребу у самореалізації. Самореалізація, згідно з З.Фрейдом, локалізується в машинальному шарі людської психіки і проявляється в «устремлінні до задоволення», властивому людині разом з народженням.

Цій інстинктивній потребі у самореалізації протистоять нав'язні суспільством імперативні потреби (норми, традиції і правила, основна функція яких заключається в цензурі за машинальним, у подавленні інстинктів аналогічних потреб). Потреба у самореалізації, згідно з Е.Фроммом, є екзистенційною потребою, що означає психологічний стан, нескінченний і незмінний в своїй основі, а соціальні умови здатні змінити лише способи її задоволення. Саме дизайнерська діяльність є атрибутом розвитку особистості, що виражається у різних видах творчості, що приводить до розвитку особистості. Процес розвитку індивідуальності слід назвати індивідуалізацією, в основі якої лежить механізм екстеріоризації, тобто соціальної віддачі особистістю. Індивідуальність не просто формується, а саморозвивається і самореалізується. Концепція самореалізації, як і близькі їй концепції самоактуалізації, тісно пов'язані з розвитком гуманістичної психології на Заході у другій половині ХХ століття, були створені перш за все у працях А.Маслоу, а аналогічні думки розвивав ще у 1940 рр. український психолог Г. Костюк.

Не підлягає сумніву, що устремління людини до самореалізації має не інстинктивне, а філогенетичне походження, і своїм існуванням завдячує «другій людській природі». В полівалентності потреби у самореалізації отримує розвій багата людська індивідуальність. У рамках філософської антропології проблеми самореалізації особистості розвивали в контексті філософської антропології - М.Шелер, Х.Плеснер, А.Гелен, Е.Ротхакер,

Самореалізація людини в дизайнерській діяльності як вираження творчого духу у нелінійному суспільстві

А.Портман, Е.Касіерер, Е.Фром; в контексті прагматичної антропології - І.Кант; в контексті «філософії життя» - Ф.Шеллінг, І.Фіхте, В.Дільтей, А.Шопенгауер, Ф.Ніцше. **Американський психолог Г.Олпорт (1897-1967)** – ініціатор системного підходу до вивчення особистості у роботі "Особистість: психологічна інтерпретація" (1937) визначає особистість, як розвиваючу і відкриту психофізіологічну систему, ядро якої складає людське "Я". Особливістю цієї системи являється устремління особистості до реалізації свого життєвого потенціалу, самоактуалізації, людського розвитку.

Структура особистості в контексті її самореалізації в дизайнерській діяльності як вираження творчого духу та естетичного відношення до дійсності включає інтеграцію всіх аспектів індивідуальності, які відрізняють одну людину від іншої. Г.Олпорт вводить новий термін **«попріум»**, який являє собою позитив, творче устремління, постійно прагнучий до розвитку своєї особистості, своєї самості. Попріум або стиль життя включає всі аспекти особистості, сприяє формуванню почуття внутрішньої єдності; це організуюча і об'єднуюча сила, призначення якої формування унікальності людського життя, своєї самості. Г.Олпорт виявляє сім різноманітних аспектів самості, які приймають участь у розвитку попріуму, в результаті яких формується "Я" як суб'єкт і об'єкт пізнання і відчуття: 1) відчуття свого тіла - тілесна самість; 2) самоідентичність – незмінність і безперервність, незалежність від змін, які відбуваються; 3) самоповажання – гордість за власні досягнення; 4) розширення самості "я" – обіймає найважливіші аспекти соціального і фізичного оточення; 5) образ себе – формування свого "я", в якому відтворюються чекання; 6) раціональне управління самим собою – застосування логіки для вирішення повсякденних проблем; 7) пропріативне устремління – цілісне почуття свого "я" і планування перспективних цілей.

Подальший аналіз особистості **як відкритої системи в умовах нелінійного суспільства** підтвердив, що матерія – зврхскладна система і її еволюція описується нелінійними співвідношеннями, які проявляються і в дизайнерських пропорціях. Нелінійна дизайнерська система складніша і багатша явищами, чим лінійна, вона більш адекватніша, об'ємніша і багатоманітніша. Нелінійність породжує нетривіальність гіпотез, ідей результатів і наслідків, які сприяють самоорганізованості, яка виникає в результаті прямих і зворотних зв'язків між підсистемами розвитку. Якщо в лінійних системах хаос може приводити до деградації, то в нелінійних системах може відігравати творчу роль. Базові моделі нелінійної динаміки дозволяють більш точно описувати більш точно явища природи, по-новому подивитися на розвиток науки, суспільства і людини.

Значний внесок у збагнення **самореалізації в дизайнерській діяльності як вираження творчого духу та естетичного відношення до дійсності** та таємниці людського розвитку внесли представники російської філософської думки, такі, як: Л.Анциферова, І.Єгорова, Є.Золотухіна-Аболіна, Н.Бехтерева, В.Барулін, І.Бондаревич, П.Гуревич, П.Кравчук, Захарова С.О., 2011

М.Каган, В.Межуєв, К.Момджян, О.Огурцов, М.Скворцов, Н.Семенюк, В.Стьопін, Р.Самчук. Значний внесок у збагнення таємниці людини внесли представники української вітчизняної традиції: з антропологічної точки зору – В.Табачковський; в контексті докласичної і класичної доби – А.Бичко, І.Бичко; креативно-трансцендуючої духовності – С.Кримський; атрибутивних властивостей людини в контексті саморуху універсалу – В.Бех; екзистенційних вимірів історії – М.Култаєва; комунікативної філософії – Л.Ситниченко, А.Єрмоленко; духовності і культури – Є.Бистрицький, І.Бондарчук, Г.Волинка; діалогу культур і цивілізацій – М.Попович; ментальності народу – Р.Додонов; людини як суб'єкта соціальної філософії – О.Грецова; метафізичних вимірів людського буття – В.Воронкова. Можна виокремити таких представників української філософії, які займалися дослідженням цього феномену, як В.Г.Табачковський, В.В.Лях, К.Ю.Райда, С.Б.Кримський, Ю.В.Павленко, Ю.М.Пахомов, А.К.Бичко, Л.Т.Левчук, А.Н.Єрмоленко та багато інших. В.Г.Табачковський, В.В.Лях, А.К.Бичко, Л.Т.Левчук, А.Н.Єрмоленко, К.Ю.Райда, В.Л.Іноземцев досліджують в першу чергу антропологічні, соціоантропологічні та етико-комунікативні аспекти процесу глобалізації в умовах інформаційного постіндустріального суспільства.

Дослідженню процесів соціальної глобалізації та проблемам активного включення України до глобалізаційних процесів інтеграції присвячені роботи Є.М.Суліми, М.І.Михальченка, О.Г.Білоруса, Д.Г.Лук'яненка, П.І.Гнатенка, Ю.В.Пахомова, С.Б.Кримського, В.Б.Окорокова, М.П.Лукашевича та інших авторів. Так, зокрема, Є.М.Суліма, О.Г.Білорус, Ю.В.Пахомов, С.Б.Кримський основну увагу приділяють цивілізаційним моделям сучасності та новітньому глобальному соціальному порядку. Західна філософія глобалізму та глобалістики, як новітньої міждисциплінарної сфери наукових досліджень, спирається на низку теоретичних концепцій, серед яких слід назвати твори Р.Робертсона, М.Кастельса, І.Валлерстайна, С.Гантінгтона, Е.Гідденса, М.Уотерса, У.Бека, Г.Йонаса, Е.Тоффлера, Ф.Фукуями, З.Бжезинського, К.Поппера, Д.Белла, Р.Арона та інших. У більш актуалізованому відношенні, спрямованому на дослідження глобалізації в контексті постіндустріальної реальності, розроблені концепції Р.Дарендорфа, Ф.Нушелере, Д.Белла, В.Іноземцева, В.Ляха, Ю.Павленка. Найбільш відомими працями, в яких розглядаються конфліктні, національні, етнічні та цивілізаційні аспекти даного феномена, можна вважати роботи Є.Сміта, К.Гірца, С.Гантінгтона, З.Бжезинського, М.Кисельова, В.Толстих. Взаємовідносини суспільства та влади в глобалізаційному контексті активізували такі автори, як З.Батман, А.Макаренко, Дж.Гелбрайт, А.Толстоухов, А.Карась, Д.Медоуз, О.Панарін. Етичні аспекти глобалізації та проблеми комунікації досліджували А.Етціоні, К.Апель, А.Єрмоленко, Н.Луман, Є.Макінтайр, Ч.Тейлор, Д.Бьолер та інші. На думку І.Бондаревич, «складності становлення духовної цілісності сучасного українця обумовлені особливістю ментальності, Самореалізація людини в дизайнерській діяльності як вираження творчого духу у нелінійному суспільстві

глобалізаційними і трансформаційними процесами. Але ці ускладнення і труднощі пояснюються зростанням ролі особистості в системі духовного. Іншими словами, то є вимоги еволюційного ходу до людини, які мають бути нею виконані» [2, с.137].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Проблемна ситуація.

В умовах глобалізації у світі підвищується роль культури, світогляду, національного духу, втілених у результатах дизайнерської діяльності. У сучасному світі загострюється естетичне сприйняття будь-якої речі, створеної працею людини. Реалізація устремлінь до самоудосконалення потребує формування узагальненого почуття самості і закінчується в зрілому віці, коли уже сформувалися всі аспекти "я". Самоусвідомлення і самопізнання самої себе являє собою суб'єктивну сторону свого "я", але такого, яке усвідомлює об'єктивне "я", направлене на людський розвиток в складних умовах глобалізації. Проблемна ситуація заключається в тому, що особистість, яка направляє свої сутнісні сили на людський розвиток, характеризує відмінності у системі ціннісних орієнтацій та діяльності. **Е.Шпрангер (1882-1963)** – видатний німецький філософ, психолог і педагог у своїй праці "Форми життя" (1914) вивів шість альтернативних напрямків ціннісних орієнтацій, які властиві у різній мірі всім людям і являються основними в житті кожного індивіда, але у різних людей можна спостерігати різні комбінації даних цілей: **теоретична, економічна, естетична, соціальна, політична, релігійна.**

Безперечно, що кожна людина того чи іншого типу людей ставить перед собою тільки їй властиві цілі. В кожній людині можуть бути наявні орієнтації шести типів людей, але той чи інший тип цінностей може домінувати у кожній людині. Проаналізуємо, до якого типу індивідуальностей відноситься людина, самореалізація якої направлена на дизайнерську діяльність та естетичне відношення до дійсності.

Мета статті:

- сформуванню концепцію самореалізації людини в дизайнерській діяльності як вираження творчого духу та естетичного відношення до дійсності.

Дана мета реалізується в наступних задачах:

- сформуванню концепцію самореалізації людини в дизайнерській діяльності як вираження творчого духу;

- визначити основні шляхи і напрями самореалізації людини у дизайнерській діяльності;

- сформуванню новий погляд на дизайнерську діяльність як вираження творчого духу людини.

Гіпотеза наукового дослідження зводиться до того, що розвиток здібностей особистості до дизайнерської діяльності буде ефективною тоді, коли будуть розкриті етапи дизайнерської діяльності і особливості її здійснення з використанням новітніх технологій, включаючи і комп'ютерні; виявлені структура здібностей, що визначають структуру дизайнерської

Захарова С.О., 2011

діяльності; визначені умови виявлення цих здібностей в технічній і комп'ютерній графіці; використання методів проблемного навчання (алгоритмічного, евристичного, дослідницького) з використанням методів асоціативного навчання і методам комп'ютерного моделювання; виявлення систематизації загальних положень теорії здібностей людини та їх застосування в дизайнерській діяльності. Все вище перераховане сприяє формуванню концепції самореалізації людини в дизайнерській діяльності як вираження творчого духу та естетичного відношення до дійсності. Не випадково ще на зорі виникнення дизайну сформувався лозунг: «корисне повинно бути прекрасним», а «прекрасне - це корисне».

Обговорення проблеми

Перші теорії про співвіднесення краси і користі належать давньогрецьким вченим – Сократу, Аристиппу, Протагору, Платону, Аристотелю. Вже тоді філософи вперше замислилися про відмінності між мистецтвом і наукою щодо їх ціле покладання. Вже тоді з'явилися роботи по комбінаториці: про поєднання людини і машини «Театр автоматів» Герона Олександрійського; аналогічні альбоми отримали велике розповсюдження під іменем «Театри машин» в епоху Відродження; окреме місце у цьому списку займають трактати Леонардо да Вінчі; далі у хронологічному порядку з'являються роботи Жоффруа «Торі про шрифти» (1529), Готфріда Лейбніца «Про мистецтво комбінаторики» (1666), «Театріум Махінарум» Андрія Нартова (1720), «Трактат про природу людину» Девіда Юма (1740), «Роздуми про природу і принципи почуттів» Арчібальда Алісона (1790), «Про вплив живопису на художню промисловість» Еміля Екмерід-Давіда (1805), «Теорія органопроекції» Павла Флоренського. Виникнення промислового виробництва сприяло розвитку критичної думки. Однією з перших критичних праць стала «Практична естетика» Готфріда Земпера, яка розвивалася у працях Джона Рескіна, Уільяма Морріса, Уолтера Крейна і визначили взаємовідносини мистецтва і промислів. Значний вклад у становлення теоретичних поглядів історії дизайну та його популяризації відіграли і відіграють періодичні видання: перший спеціальний журнал Генрі Кола з естетичних проблем предметного світу та його проектування «*Journal of Design Manufactures*» (1849); пізніше вже з'явилися спеціалізовані журнали «*Pan*» (1895), «*Decorative Kunst*» (1897), «*Kunst und Handwerk*» (1898). Це і журнал «Югенд», від якого створився німецький варіант назви стилю «модерн» - «югендстиль»; широку популярність в Центральній Європі отримав скандинавський журнал «Форма і функція», в СРСР – «Технічна естетика». Своє творче кредо формулювали у маніфестах, лозунгах, концептуальних статтях більшість дизайнерських груп і окремих майстрів: Ч.Р.Макінтош і «школа Глазго», Піт Модріан і група «Де-Стиль», Еторре Соттсасс і група «Мемфіс», Олександр Мендіні і група «Алхімія». Особливе місце в історико-теоретичних дослідженнях дизайну займає «державний дизайн», який дав поштовх комплексному дослідженню у вивченні індустріального дизайну. Вперше рада з дизайну була створена в Англії в

Самореалізація людини в дизайнерській діяльності як вираження творчого духу у нелінійному суспільстві

кінці другої світової війни, у 1962р. був створений Всесоюзний науково-дослідницький інститут *технічної естетики в СРСР*. Таким чином, у другій половині ХХ ст. була підготовлена матеріальна і теоретична база для професійних досліджень в сфері історії дизайну, до кінця століття з'явився цілий ряд комплексних досліджень з історії дизайну – це відомі роботи англійських теоретиків *Катрін МакДермотт, Шарлоти і Петера Філл*, німецьких мистецтвознавців *Томаса Хауфе, Вольфгана Шиперса і Петера Шмідта*.

Історичні передумови дизайн-діяльності включають наступні етапи: 1) **індустріалізація промислового виробництва** як початковий період становлення лайнерської проектної діяльності ХУІІІ-ХІХ ст. та її вплив на розвиток матеріально-художньої культури, в контексті якого відбулися зміни відносин між мистецтвом і технікою, еkleктика стала відігравати велику роль у формоутворенні предметного віту ХІХ ст.; відбулася Перша всесвітня промислова виставка 1851 р.(Лондон) і міжнародна художньо-промислова виставка 1906р. (Дрезден), в контексті яких відбувається усвідомлення дизайну як нового виду людської діяльності; 2) **основні етапи становлення дизайн-діяльності**, в контексті яких відбулося становлення змісту поняття «дизайн»; генезис поняття та його подвійна природа; датування початку дизайнерської діяльності у якості моделі професії; розвиток періоду «протодизайну» та поява перших класиків дизайну: Г.Земпер як родоначальник теоретичного дизайну; рух за оновлення мистецтв і ремесел у другій половині ХІХ ст. та діяльність Д.Рескіна і У.Морріса; поява перших піонерів дизайну у ХХ ст.. – Г.Метезіуса і П.Беренса, перші творчі об'єднання і школи підготовки дизайнерів; німецький Веркбунд як перше об'єднання художників, промисловців і комерсантів; утворення Баухауза як дизайнерської школи нового типу та основоположника В.Гропіуса з його теорією «тотальної архітектури»; поява і розвиток функціоналізму як метода предметного формоутворення нового століття; розвиток дизайну у післяреволюційній Росії 1920-х рр. та поява конструктивізму і теорії виробничого мистецтва; 3) **розвиток дизайну в країнах Західної Європи та Америки в 1930-х рр.** як періоду організаційного становлення світового дизайну: стимули розвитку дизайну після економічної кризи та поява ідей функціоналізму у теоріях Г.Дрейфуса та піонера комерційного дизайну Р.Лоуі; розвиток дизайну післявоєнного періоду та поява концепції «хорошої форми» в дизайні та розповсюдження інтернаціонального стилю, в контексті яких виникли теорії Т.Мальдонадо та Ульмської школи дизайну; з'явилися фірмові стилі фірм «Браун» та «Оліветті», концепція Дж.Нельсона та вихід на світову сцену японського дизайну; створення міжнародної організації промислового дизайну (ICSID) та поява різноманітних національних шкіл у дизайні: європейська школа – італійська, скандинавська, німецька; американський дизайн; японський дизайн); 4) організаційна структура і типологія сучасного дизайну: стафф-дизайн і незалежний дизайн, предметний дизайн,

середовищний дизайн, інформаційний дизайн (графічний, комунікативний, медіа-дизайн), арт-дизайн, промисловий дизайн.

Саме в усіх видах дизайну людина реалізує свою родову сутність і сприяє розвитку науково-технічного прогресу. Самореалізація людини в дизайнерській діяльності виявляється творчим процесом, який інтегрує науково-технічні і гуманітарні знання, сприяє освоєнню закономірностей проектної культури, естетики, функціональності, доцільності і гармонійності предметного і комунікативного середовища, для чого необхідно залучити особливості професійного мислення дизайнера – образність, системність, інноваційність. Дизайнерська діяльність як самовираження людини у дизайнерському витворі майстерності, включає вивчення аналогів, застосування функціонального аналізу, пошук форми різних об'єктів і втілення їх у певному дизайн-проекті, спирається на систему графічних зображень, знання про які формуються у графічній діяльності (рисунок, технічний рисунок, ескіз, креслення), розвиток креативності як якісної характеристики професійного мислення дизайнера – вміння обачити проблему, вміння побачити у проблемі якомога більше можливих сторін і зв'язків; гнучкість як вміння відмовитися від засвоєної точки зору і прийняти нову; оригінальність і відхід від шаблону; здатність до перегруповування ідей і зв'язків; здатність до абстрагування чи аналізу; здатність до конкретизації чи синтезу; відчуття стрункості організації ідей; можливість перенести творчі здібності з одного матеріалу на інший; розвиток метафоричності як інтегративного показника креативного процесу.

Слід відзначити, що дизайнерська діяльність відповідає ідеї гуманізації навчання, як процесу і результату розвитку і самоутвердження особистості, її провідним принципам – гуманітаризації, фундаменталізації, діяльнісної спрямованості, а також сприяє індивідуалізації, самовираженню, самореалізації особистості, за рахунок чого ми намагалися розширити вплив цієї діяльності на саморозвиток особистості. Крім того, в дизайнерській діяльності визначально закладено експериментування, смілі видумки, пошуки, які стимулюють виявлення здібностей і творчості. Особливо слід звернути увагу на те, що навчальна графічна діяльність відкриває великі можливості для виявлення здібностей до дизайнерської творчості (просторове мислення, сенсомоторні дії, цілісність бачення об'єкту, зорову пам'ять, емоційно-образне сприйняття дійсності). Проте у практиці навчання графічним предметам відсутні чітко структуровані педагогічні технології розвитку здібностей з врахуванням суб'єктивного досвіду і творчої індивідуальності. Недостатньо і спеціально розроблених заходів навчання, що забезпечують розвиток і саморозвиток її як особистості, різноманітність способів мислення дизайнера – від абстрактно-логічного (вербально-понятійного) до цілісного (образного). Отже, для визначення педагогічних умов розвитку здібностей до дизайнерської діяльності, необхідно з'ясувати, на якому дизайнерському матеріалі слід розвивати ці здібності.

Структура особистості включає: 1) соціальну підсистему (соціальний досвід, направленість); 2) психологічну підсистему (характер, інтелект); 3) біологічну підсистему (темперамент); 4) духовну підсистему (освіту, культуру, моральність). Комплексне вивчення проблеми особистості включає пояснення наступних факторів: макросередовища (рівень суспільства, класу, нації); мікросередовища (спільноти, окремої особистості); зовнішні фактори; внутрішні фактори; самовиховання. Особистість як модус людського розвитку – це повноцінний суб'єкт предметно-перетворюючої і культурно-історичної діяльності. Особистість – це особливе утворення, "особливого роду цілісність"; це утворення, яке виходить за межі свого тіла і формує у зовнішньому просторі соціальні відносини. На думку С.Л.Рубінштейна, під особистістю розуміється сукупність внутрішніх умов (ментальних характеристик), через які проявляються всі зовнішні взаємодії. Ядро особистості складають мотиви свідомої особистості, але особистість також характеризують і несвідомі дії чи тенденції.

Однією з характеристик дизайнерської **творчості як смовираження особистості** є роль дизайнера-креатора дійсності, яку характеризує широта мислення, здатність людини вирватися з вузького кола ідей, щоб зробити творчість постійним супутником свого індивідуального буття. Супутником творчості є широкий кругозір людини, гнучкість і широта думки, цілеспрямованість пошуку, яка неминуче передбачає самостійну постановку дизайнерської проблеми, а тим більше її розв'язання, що породжує рішучість у тому, щоб переглянути усталені канони мислення і буття. Дизайнерська креативність, як здатність до творчої діяльності, вимагає розвитку усіх духовних якостей людини, постійної праці над собою. З точки зору М.Бердяєва, якого можна назвати ідеологом творчості, людина покликана до творчості, яка є її моральним обов'язком, призначенням людини, її задачею і місією. Творчий дизайнерський акт вириває людину із рабського примусового стану і підіймає до розуміння свого буття. Дизайнерська творчість як вираження духового світу людини та її самоактуалізованості – це творче прояснення світу, його перетворення і одухотворення. Дизайнерський творчий акт є продовженням справи творця, а творчість є геніальна сама, по своїй суті і природі. На думку С.Л.Франка, кожна людина є, хоча в малій мірі чи потенційній формі, творцем. Скрізь, де ціль дизайнерської діяльності породжується із глибини людського духу, має місце творчість. Людина-дизайнер, яка хоче бути творчою особистістю, повинна творити і вносити в свою працю елементи творчості. Творчий дизайнерський елемент присутній в будь-якому пізнанні, оскільки пізнання є внесення в буття істини. **Дизайнерська творчість** – це специфічна видова особливість людини, що виділяє людину із тваринного світу і природи, виступає джерелом праці, свідомості, культури, всієї тієї "другої природи", яку людина вибудовує над природними умовами свого повсякденного існування і є характеристикою певної соціальної ролі. Як відмічає Н.Корабльова, «Сьогодні настала ера індивідів і індивідуалізації усіх сфер

Захарова С.О., 2011

життя. Бурхливий розвиток засобів комунікації переструктурував зв'язки між людьми, перемішав статуси і ролі ери панування не лише людини-маси, але й людини публічної. Рольова реальність виступає в личині, яка ніби не відображає зовсім іншу реальність. Це маска, личина, яка видає себе за реальність, приховуючи її. Таким чином, введення поняття ролі в реальність і створення поняття «рольова реальність» дозволяє створити нове знання про соціальні ролі і наситити поняття реальності новим змістом» [3, с.19].

Особистість розкривається через категорію діяльності і через аналіз «творчої дизайнерської сфери». Дизайнер повинен бути високоосвіченим і високопрофесійним, мати єдиний і об'ємний світогляд, сприяти творчому застосуванню теорії і на практиці. Дизайн створюється людиною і для людини і вони нероздільно пов'язані один з одним. Дизайнерська діяльність як явище суспільного життя пронизує всі сфери людської творчості, усвідомлюється як подолання розриву між технічною цивілізацією і духовною культурою, а дизайнерське проектування уявляється способом гармонізації життя людини в урбаністичному середовищі. Дизайнерська діяльність у сучасному світі являється багатосуб'єктною: суб'єктом дизайну як соціокультурної діяльності виступає не тільки дизайнер-професіонал, а й «рядовий» споживач речей та продукції професійного дизайнерського споживання. Дизайнер через свою професійну діяльність як самовираження і самореалізацію особистості сприяє вживанню корисного предмета чи речі у рамках повсякденного життя, який створює не тільки предметне, але й духовно-смісловне середовище, необхідне для реалізації сутнісних сил людини. На відміну від образів мистецтва, ідея речі у дизайні може проявлятися двома шляхами, які залежать від психічної організації творця-деміурга реальної дійсності. Є дизайнери – «візуали» і «концептуалісти», що являють собою емоційно-інтуїтивну і раціональну складову дизайнерської діяльності, які взаємодіють у процесі виникнення замислу як майбутнього проекту, доповнюючи один одного і вирішуючи несхожі задачі. Інтуїція забезпечує цілісність образного уявлення, а розум глибину осягнення проблем. В обох випадках особливе значення має уявлення майбутньої речі як цілісності, у єдності всіх її сторін та закономірностей. Для адекватного опису дизайнерської діяльності необхідно додати до замислу наступну перевірку окремих її елементів, пов'язану зі сходженням від повторюваного до загального. Інтуїтивному уявленню про цілісність речі сприяє дискурсивна робота свідомості. Проектна робота дизайнерської діяльності як самовираження особистості здійснюється не у вакуумі, а являється частиною загальнокультурного процесу, і включає політичну, соціально-економічну, технологічну, релігійну, наукову, правову, художню та інші сфери. На них впливають природно-кліматичні фактори, традиції, історія. Цілісне уявлення дизайнера як творчої особистості виступає елементом більш широкого соціокультурного процесу і залежить від тенденцій у тій же мірі, що і від суб'єктивного фактору, здібностей, таланту дизайнера. Концепція дизайнерської діяльності повинна бути осмисленою, Самореалізація людини в дизайнерській діяльності як вираження творчого духу у нелінійному суспільстві

сформованою, синтезованою, закономірною. Процеси, досвід, стилі життя стають сьогодні фокусом дизайну, а його продукція – інструментальними компонентами системи, носіями змін, пошуком шляхів зміни, удосконалення оточуючого світу. Нові дизайн-концепції повинні відповідати вимогам сьогоднішнього дня, чим монотонний стандарт технічної системності.

У сучасному суспільстві дизайн як самовираження особистості являється сферою не тільки функціонального проектування, але й способом смислового конструювання, грою зі смислами. Сучасне споживання перетворюється на інтенсивний процес постійного оновлення речей. Людина як особистість, керуючись своїми фантазіями, бажаннями, страхами, модою, престижем, знаходиться у постійній погоні за новими речами, поновлюючи свій предметний простір, своє середовище проживання. Крім свого функціонального використання, створення і споживання речей стає діяльністю по формуванню нової смислової реальності. Об'єктом дизайнерської творчості як самовираження особистості стає створення речей, предметів, які є певними смислами культури і виступають елементом моделюючої реальності за допомогою соціокультурних дизайнерських методів. В предметах дизайну отримують предметно-речову закріпленість не тільки культурні смисли буттєвого, екзистенційного характеру, але й сукупність соціальних відносин. Проектуючи річ, дизайнер закладає модель діяння, маніпуляції, оперування предметом дизайнерської творчості. Співвіднесення речі зі смисловим універсумом як джерелом, вмістилищем накопичених смислів перетворює річ у соціокультурний проект, що реалізується у процесі соціокультурних практик повсякденності. Символічно-знакова, комунікативна природа смислового універсуму, визначає способи конструювання соціокультурного простору як маніпуляції зі знаками, проектування речі як лінгвістичної діяльності. Аналіз дизайн-проектування у соціокультурному контексті свідчать, що уніфікація, стандартизація, агрегування і комбінаторика створюють стиль мислення, мову і способи діяльності у рамках модерністської проектності. Ці прикмети виступають не тільки технічним, а культурологічним фактором, що вивільняє людину від хаотичної багатоманітності речей, трансформуючи всю сукупність відносин між людиною і предметним світом, долучаючи культурні ідеали і цінності.

Структура проектної (дизайнерської) діяльності включає наступні моменти: синтез уяви і абстрактного мислення, уяви і розсудку, індуктивного і дискурсивного, здатність передбачення, антиципація - синтез внутрішнього, іманентно властивого творцю і зовнішнього, детермінованого культурою і обставинами життя, консистенція знань, ігровий момент, єдність відображення і перетворення дійсності, єдність свідомого і несвідомого, новаторського і репродуктивного. Дизайнер створює предметний світ, побудований згідно з естетичними законами, головною властивістю якого є людиновимірний характер. Дизайнер самореалізує себе у предметному світі, чуттєво-відтворюваному, у якому зв'язок людини зі

світом є найтіснішим, так як, створюючи щось подібне до дизайнерського мистецтва, людина здійснює саму себе у цьому світі. При цьому дизайнеру слід не тільки адекватно виразити себе, а й відповідати потребам інших. Головною відправною точкою проектної (дизайнерської) діяльності являється сама людина. Уявлення про прекрасне, красиве, естетично значуще, гармонійне завжди детермінується духовно- психологічним станом людини при чуттєвому сприйнятті тих чи інших форм предметного світу людини.

Дизайн створюється людиною і для людини, вони нероздільно пов'язані між собою і в них синтезуються історія, культура, географія, індивідуальність. Історія постійно змінюється, а, отже, змінюються і переваги, моди, стилі, смаки. З часом дизайнер все більше уваги приділяє індивідуальності, мода плінна, сьогодні ми носимо одне, завтра інше, а потім річ стає всім непотрібною. Різниця у менталітетах не дозволяє знайти розуміння. В життя вступає такий конкретно-історичний зміст, як «міра людини», що означає, що сьогодні багато уваги приділяється індивідуальності замовника. На перше місце виходить відповідність образу життя, а не модній тенденції як такий, особистому смаку, а не тільки стереотипній уяві. Безперечно що всі люди є різними, і для будь-кого є важливим слідувати чужій авторитетній думці. Проте установка споживача не повинна звужувати установку творця-дизайнера: співвідношення одиничного і загального, (типового, корпоративного, субкультурного) у кожному окремому випадку слід шукати окремо. Міра людини включає людину у процес дизайнерського проектування. Ф.Мартінов вважає основним законом створення естетичних форм подолання стереотипів, автоматизму повсякденного сприйняття і вживання у буття. Слід додати, що естетичне сприйняття не зводиться до простого чуттєвого сприйняття, а споглядання дизайнерського продукту здійснюється через «чуттєве» відношення до нього та вживання у цей продукт. У своїх працях Ф.Мартінов виокремлює чотири основних принципи естетичного формоутворення в дизайні: 1) естетичної цілісності; 2) естетичної доцільності; 3) естетичної гармонізації; 4) естетичної виразності. Три з них пов'язані з формою, з об'єктивними властивостями: так, принцип естетичної цілісності включає у себе не тільки формальну, але й світоглядні і соціальні моменти, він являється шляхом до досягнення «міри людини»; принцип цілісності означає вимогу співвідносити будь-яку деталь, елемент з цілим і виражати це ціле у будь-якій подробиці чи деталі. Істотним цілим, з яким людина співвідносить свою предметну реальність, являється картина світу, світогляд. Слід виділити у європейській культурі три послідовно плінних світогляди: 1) космоцентричний; 2) геоцентричний; 3) суб'єктно-центричний. Сучасну світоглядну тенденцію слід розглядати як універсалізацію творчості, естетично художній синтез всіх сфер людського буття – природного і соціального, мистецтва і дійсності, технічно-раціонального і лірично-емоційного, типологічного і індивідуального,

Самореалізація людини в дизайнерській діяльності як вираження творчого духу у нелінійному суспільстві

статичної конструктивної сфери у самому дизайні, динамічної життєвості, духовності, об'єктивно-історичної і суб'єктивної людської чуттєвості. Авторка розглядає дану тенденцію з зростанням універсалізації людини та її діяльності, суспільної практики. Крім того, ця тенденція виростає як синтез двох суб'єктно-центричних картин світу одна з яких у якості вищої естетичної цінності встановила «порядок», а друга – «хаос», це перетворення хаосу в порядок. Дизайн - це спосіб духовного освоєння дійсності, дизайн матеріально-духовний, це відповідь на потребу у самореалізації людини, на практично-духовну потребу іншої людини. Створюючи дизайнерську реальність, особистість подвоює свій світ: 1) дизайнер формує реальність, предметне середовище, яке сприймається головним чином вищими почуттями, а сам дизайнерський продукт – тілесно-чуттєво; 2) дизайнерський проект може виникати спонтанно, під впливом емоцій і натхнення, але для створення дизайнерського продукту необхідно раціональне осмислення цілей, задач, функцій; 3) дизайнерська діяльність передбачає можливість вільного пошуку і побудови форм, що потребує обов'язкового зв'язку функції і форми, зовнішніх і внутрішніх якостей предмету. Дизайн передбачає собою створення проектного образу речі, ототожнюючи проектування з дизайном у цілому. Зараз це і рекламні агентства і креативні відділи, і арт-директори, і креативні директори, які займаються розробкою дизайн-концепцій, але, щоб продукт став дизайном, він повинен бути втіленим. Хороша ідея – це тільки половина дизайнерського проекту, адже задумати проект – це одне, а втілити його у життя – це інша справа. М.Гайдеггер пов'язує момент становлення речі з дійсною необхідністю: випадково з'являються самі різноманітні форми, але далеко не всі з них являються речами. Необхідність пов'язана з усвідомленням сутності. Тому відправною точкою проектування являється представлення речі як цілісності, в її межовій смисловій узагальненості, які дозволяють речі бути самою, а, отже, зайняти необхідне місце у світі і виконувати свою функцію.

Дизайнерську активність можна розглядати в двох аспектах: 1) як властивість особистості, зумовленої перш за все її природними даними і такими властивостями, які формуються в процесі виховання, освіти, комунікації і практичної діяльності. Під впливом багатьох факторів активність людини може підвищуватися або послаблятися. 2) активність розглядається як деяка конкретна міра діяльності, тому слід говорити про різні активності і її інтенсивність. Основні види активності співпадають з основними сферами суспільного життя: трудова, соціально-політична, духовна, сімейно-побутова, дозвіллева. Критерієм соціальної активності є результати діяльності, тобто зміни існуючої ситуації, яка досягається шляхом затрати людської енергії, співвіднесеної з суспільними інтересами. Вищим проявом соціальної активності є, безперечно, творчість, у нашому випадку дизайнерська. Тільки в рамках діяльнісної парадигми людина розпочинає усвідомлювати саму себе як творчу особистість.

Слід також враховувати, що істотним для дизайнерської діяльності є сприйняття пропорцій, перспективи, розмірів, кольорової гама взаємовідносин. Графічна підготовка включає елементи дизайнерської творчості, являється важливим компонентом професійної компетенції особистості, так як саме дизайнерська діяльність сприяє формуванню естетичних ідеалів у сприйнятті і перетворенні оточуючої дійсності, творчого підходу до проектування своєї діяльності, осмислення себе як особистості, яка постійно знаходиться у творчому пошуку і розвивається. Структура здібностей людини до дизайнерської діяльності включає **конститутивні здібності**, що виявляють: образне мислення і образну пам'ять, просторові уявлення і вміння створити образ в своїй уяві; широта асоціювання і здатність до трансформації, дивергенції, конвергенції; **опорні здібності**, що виявляють повноту, конкретність, цілісність сприйняття, гнучкість і концентрацію уваги, інтуїцію та емоційну пам'ять, волю, точність уявлення тощо.

В філософських концепціях дизайнерської творчості відокремлюються різні види (типи, форми) творчості: виробнича, технічна, наукова, політична, організаційна, філософська, мистецтвознавча, міфологічна, релігійна, побутова тощо. В архаїчних і традиційних суспільствах творчість розглядається як "сутність небагатьох людей". В ті часи творчість навіть переслідувалася, оскільки вона вступала в протиріччя з загальноприйнятими нормами, традиціями життя, світосприйманням. Об'єктом творчості є сама людина як конкретний індивід в єдності з предметними умовами буття, формами спілкування і самореалізації, які їй необхідно відтворити чи змінити, зберегти чи оновити. Проблема творчості не замикається на індивідуальному суб'єкті, оскільки буття в його предметностях, подіях, контактах замикається на самому суб'єкті. Але проблема ця не має загального плану вирішення, оскільки відкриття буття завжди досягається людиною через акти творчості, через процеси особистісного розвитку. Буттєве визначення творчості може бути переведеним на (трансцендентну) наукову чи практичну мову, оскільки соціальний суб'єкт (люди, групи) при вирішенні ряду проблем не може абстрагуватися ані від тих засобів, які він змушений використовувати від специфіки тих складних – природних, соціальних, культурних, технічних систем, з якими він повинен взаємодіяти. Пошуки можливостей і шляхів самозміни людини з'явилися при створенні цілого ряду близьких по смислу методик спілкування: людські відносини, соціометрія, "невидимі коледжі", "гідротехніки", групова динаміка тощо. Вони були націлені на вироблення схем взаємодії, пов'язаних з самореалізацією людини і направлені на втілення в життя предметно–практичних результатів в складних умовах нелінійного суспільства.

Розсіюючий (дисипативний) фактор діє в будь-якій нелінійній системі, що утворюють дисипативні структури, механізми формування структур на мікрорівні мають позитивні зворотні зв'язки. Людина і суспільство

являються самими складними із еволюціонуючих систем. Володіючи інтелектом, вони можуть робити свідомий вибір постбіфуркаційного стану. Помилка у виборі приводить до деградації чи самознищення. Тип дисипативної структури залежить від умов її утворення. Дизайнерська діяльність може виступити аттрактором притягання сил, направлених на самореалізацію особистості. Людина завжди має право вибору свого шляху, який можливо не тільки вибрати, але й управляти ним.

Висновки

1. Самоактуалізовані особистості є прикладом самореалізації людини в дизайнерській діяльності як вираження творчого духу, розвитку тілесності, спонтанності, інтуїтивності людини. Останні набувають вагомості для розвитку духовного субстрата, яке максимально втілює людську сутність, виявляє ті духовні регулятиви, без яких не може існувати і одухотворене суспільство.

2. Усвідомлення ролі і місця нелінійності в сучасній науковій картині світу привело до нової нелінійної парадигми дизайнерської діяльності, до зміни способу мислення, методології дизайнерської науки і світобачення в цілому. Нелінійність – універсальна і фундаментна властивість світу, в контексті якої дизайнерська матерія розглядається як зверхсладна нелінійна система, яка повинна описуватися нелінійними законами.

3. Розвиток соціально-економічної системи, як і окремої особистості, повністю підпорядковується нелінійним зрівнянням, так як система являється дисипативною (квазіхаотичною). Задаючи початкові параметри, ми можемо задавати вибір того аттрактора, по шляху якого система буде розвиватися. Інша справа, що будь-яка флуктуація, в принципі являється не прогнозованою, може привести до нової точки біфуркації і викликання збурень у суспільстві.

Труднощі у самореалізації особистості пов'язані з нелінійними процесами, які визнають розвиток особистості як шлях підйомів і падінь, криз і подолання цих криз, як шлях коливальний, хвилеподібний, циклічний. Нелінійність розвитку соціальних процесів виявляється, описується, а з точки зору діяльнісного підходу, причина нелінійності соціальних процесів пояснюється суперечливим характером суспільної діяльності. Соціальна діяльність представлена як діалектична єдність двох сукупностей соціальних сил – соціальної дії і соціальної протидії, а взаємодія цих сил у процесі діяльності зумовлює нелінійність соціальних процесів. Логіка самоорганізації соціуму і особистості примирює в спадковість і необхідність і в точці біфуркації неможливо передбачити майбутній стан розвитку системи. Разом з тим одна з закономірностей встановлює, що флуктуації і випадкові елементи відіграють визначальну роль тільки у точці біфуркації, а в інтервалах між біфуркаціями домінують детерміністські аспекти.

4. Причиною нелінійності виступає динаміка взаємозв'язку сил соціальної дії і сил соціальної протидії. Доступні нам дані дозволяють вважати, що суспільство буде змінюватися нелінійно, історія людства завжди буде супроводжуватися багатоманітністю цивілізацій. Творчий

характер діяльності людини не дозволяє прогнозувати протікання еволюції людства не більше (десятки років) проміжків часу. Сучасне суспільство розвивається в умовах детермінованого хаосу, що означає непередбачувану поведінку окремих його підсистем і суспільства як цілого. Непередбачуваність пов'язана з виникненням ситуацій ризику, які стають атрибутом сучасного соціуму, у яких самореалізація особистості в будь-якій діяльності являється непередбачуваною.

Список використаної літератури

1. Нестеренко Г.О. Особистість у нелінійному суспільстві: Монографія. - Запоріжжя: Просвіта, 2004.- 140с.
2. Бондаревич І.М. Духовна цілісність особистості: дійсність і перспектива: Монографія:- Запоріжжя, ЗНТУ, 2008.- 162с.
3. Корабльова Н.. Багатовимірність ролі в реальності: ролі і маски – лик і личина. – Харків: ХНУ, 2000.- 288с.

С.А.ЗАХАРОВА

Запорожский национальный технический университет, Запорожье

САМОРЕАЛИЗАЦИЯ ЧЕЛОВЕКА В ДИЗАЙНЕРСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КАК ВЫРАЖЕНИЕ ТВОРЧЕСКОГО ДУХА В НЕЛИНЕЙНОМ ОБЩЕСТВЕ

В статье дается анализ самореализации человека в дизайнерской деятельности, отмечается что дизайнерская деятельность является выражением творческого духа человека; обосновывается, что базовыми атрибутами самореализации человека в дизайнерской деятельности является эстетизация социосреды, стремление выявить субстанционально-онтологические основания социума, которые есть пространством для раскрытия сущностных сил человека в сложных условиях нелинейного общества.

Ключевые слова: самореализация человека, дизайнерская деятельность, творческий дух, эстетическое отношение, социум, нелинейное общество

S. ZAKHAROVA

Zaporozhye National Technical University, Zaporozhye

SELF-ACTUALIZATION OF A HUMAN BEING IN DESIGN AS AN EXPRESSION OF A CREATIVE SPIRIT IN THE NONLINEAR SOCIETY

There is given an analyses of human being self-actualization in this article, put stresses on that design is an expression of a human creation spirit; made foundation that the basic attributes of human self-actualization in design is making social environment an aesthetic, pursuit to emerge substantive ontological basis of society, that are an area for opening of human essential forces in the frames of difficult conditions of a nonlinear society

Key words: self-actualization of a human, design, creative spirit, aesthetic attitude, society, nonlinear society.

Стаття надійшла до редакції 23.07.11р.